

PRIIMTI TEKSTAI

P8_TA(2016)0409

ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo sukūrimas

2016 m. spalio 25 d. Europos Parlamento rezoliucija su rekomendacijomis Komisijai dėl ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo sukūrimo (2015/2254(INL))

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 225 straipsnį,
- atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) preambulę, ypač į jos antrą, ketvirtą, penktą ir septintą konstatuojamąsias dalis,
- atsižvelgdamas ypač į ES sutarties 2 straipsnį, 3 straipsnio 1 dalį, 3 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą ir 6, 7 ir 11 straipsnius,
- atsižvelgdamas į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) straipsnius, susijusius su pagarba demokratijai, teisinei valstybei ir pagrindinėms teisėms, jų skatinimu ir apsauga Sąjungoje, įskaitant SESV 70, 258, 259, 260, 263 ir 265 straipsnius,
- atsižvelgdamas į ES sutarties 4 straipsnio 3 dalį ir 5 straipsnį, SESV 295 straipsnį ir prie ES sutarties ir SESV pridėtus Protokolus Nr. 1 dėl nacionalinių parlamentų vaidmens Europos Sąjungoje ir Nr. 2 dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo,
- atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (toliau – Chartija);
- atsižvelgdamas į Europos socialinę chartiją, ypač į jos E straipsnį,
- atsižvelgdamas į Kopenhagos kriterijus, taip pat į ES teisyną – *acquis*, kurio turi laikytis šalis kandidatė, pageidaujanti įstoti į ES – visų pirma į 23 ir 24 skyrius,
- atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (EŽTK), Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) praktiką, Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos, Ministrų Komiteto, žmogaus teisių komisaro ir Venecijos komisijos konvencijas, rekomendacijas, rezoliucijas ir pranešimus,
- atsižvelgdamas į 2000 m. spalio 25 d. Europos Tarybos rekomendaciją Nr. R(2000)21 ir 1990 m. Jungtinių Tautų patvirtintus „Pagrindinius advokatų vaidmens principus“, kuriuose valstybės raginamos užtikrinti laisvą ir nepriklausomą advokato profesiją,

- atsižvelgdamas į 2007 m. gegužės 23 d. Europos Tarybos ir Europos Sąjungos susitarimo memorandumą,
- atsižvelgdamas į Europos Tarybos pagrindų konvenciją dėl tautinių mažumų teisių,
- atsižvelgdamas į Europos Tarybos Europos regioninių arba mažumų kalbų chartiją;
- atsižvelgdami į Venecijos komisijos 106-oje plenarinėje sesijoje 2016 m. kovo 18 d. priimtą Kontrolinį sąrašą dėl teisinės valstybės,
- atsižvelgdamas į Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją,
- atsižvelgdamas į JT sutartis dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos ir į JT sutartimis įsteigtų organų teisės praktiką,
- atsižvelgdamas į JT konvenciją dėl visų rūšių moterų diskriminacijos panaikinimo,
- atsižvelgdamas į 2008 m. balandžio mėn. JT priimtą požiūrį į pagalbą kuriant teisinę valstybę,
- atsižvelgdamas į JT darnaus vystymosi tikslus, ypač į 16 tikslą,
- atsižvelgdamas į 2016 m. gegužės 18 d. COSAC pateiktą dvidešimt penktąją du kartus per metus teikiamą ataskaitą „Pokyčiai Europos Sąjungoje: su parlamentine priežiūra susijusios procedūros ir praktika“,
- atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (FRA) leidinius, įskaitant pasiūlymą dėl Europos pagrindinių teisių informavimo sistemos (angl. EFRIS), išdėstytą 2013 m. gruodžio 31 d. dokumente „Pagrindinės teisės ir Europos Sąjungos teisingumo ir vidaus reikalų ateitis“ (angl. *Fundamental rights in the future of the European Union's Justice and Home Affairs*),
- atsižvelgdamas į 2016 m. balandžio 8 d. FRA nuomonę dėl integruotosios objektyvių pagrindinių teisių rodiklių priemonės, kuria galima nustatyti atitiktį bendrosioms vertybėms, išvardytoms ES sutarties 2 straipsnyje, remiantis esamais informacijos šaltiniais, sukūrimo,
- atsižvelgdamas į 2013 m. kovo 6 d. Vokietijos, Danijos, Suomijos ir Nyderlandų užsienio reikalų ministrų laišką Komisijos pirmininkui,
- atsižvelgdamas į Tarybai pirmininkavusios Italijos 2014 m. lapkričio 15 d. pranešimą „Teisinės valstybės principo laikymosi Europos Sąjungoje užtikrinimas“,
- atsižvelgdamas į Europos Sąjungos Tarybos ir valstybių narių susitikimo Taryboje 2014 m. gruodžio 16 d. išvadas dėl teisinės valstybės principo laikymosi užtikrinimo,
- atsižvelgdamas į pirmąjį ir antrąjį dialogą teisinės valstybės klausimais Liuksemburgo ir Nyderlandų pirmininkavimo ES Tarybai metu, vykusius 2015 m. lapkričio 17 d. ir 2016 m. gegužės 24 d.,
- atsižvelgdamas į 2014 m. gruodžio 19 d. dokumentą „Gairės dėl metodinių veiksmų, kurių turi būti imamasi siekiant Tarybos parengiamuosiuose organuose patikrinti

- suderinamumą su pagrindinėmis teisėmis“ (angl. *Guidelines on methodological steps to be taken to check fundamental rights compatibility at the Council preparatory bodies*),
- atsižvelgdamas į 2010 m. spalio 19 d. Komisijos komunikatą Europos „Veiksmingo Sąjungos pagrindinių teisių chartijos veiksmingo įgyvendinimo strategija“,
 - atsižvelgdamas į 2011 m. gegužės 6 d. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Veiklos gairės, susijusios su tuo, kaip atsižvelgti į pagrindines teises Komisijos poveikio vertinimuose“,
 - atsižvelgdamas į Komisijos naudojamą stebėjimo mechanizmą ir periodinio vertinimo įrankius, įskaitant bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą (BTM), Teisingumo rezultatų suvestinę, kovos su korupcija ataskaitas ir Europos žiniasklaidos naujienų stebėjimo programėlę „Europe Media Monitor“,
 - atsižvelgdamas į Komisijos metinį kolokviumą pagrindinių teisių klausimais,
 - atsižvelgdamas į 2014 m. kovo 11 d. Komisijos komunikatą „Naujos ES priemonės teisei valstybei stiprinti“ (COM(2014)0158),
 - atsižvelgdamas į 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstitucinį susitarimą dėl geresnės teisėkūros,
 - atsižvelgdamas į Europos Tarybos 2009 m. spalio 1 d. piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese gerosios praktikos kodeksą,
 - atsižvelgdamas į 2016 m. ES teisingumo rezultatų suvestinę ir 2016 m. liepos 15 d. Komisijos ataskaitą „Sąjungos teisės taikymo stebėseną. 2015 m. metinė ataskaita“,
 - atsižvelgdamas į Europos Parlamento Europos pridėtinės vertės skyriaus 2016 m. balandžio mėn. atliktą ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo vertinimą,
 - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 46 ir 52 straipsnius,
 - atsižvelgdamas į Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto pranešimą ir Konstitucinių reikalų komiteto nuomonę (A8-0283/2016),
- A. kadangi Sąjunga grindžiama pagarbos žmogaus orumui, laisvės, demokratijos, lygybės, teisinės valstybės ir pagarbos žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises, vertybėmis, įtvirtintomis pagrindiniuose ES principuose ir tiksluose, išdėstytuose ES sutarties pirmuosiuose straipsniuose, taip pat narystės Sąjungoje kriterijuose;
- B. kadangi Sąjungos institucijos ir įstaigos bei valstybės narės turėtų skatinti ir rodyti pavyzdį nuoširdžiai vykdydamos savo pareigas, taip pat siekti bendros kultūros teisinės valstybės – visuotinės 28-ių valstybių narių ir Sąjungos institucijų vertybės – reikšmės, kuria nešališkai vadovautųsi visos susijusios šalys, klausimu; kadangi visapusiška pagarba tiems principams ir jų skatinimas yra esminė viso Europos projekto teisėtumo sąlyga ir pagrindinė sąlyga stiprinant piliečių pasitikėjimą ES;
- C. kadangi, remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 18 d.

nuomone 2/13¹ ir atitinkama jo praktika, ES pagrindinių teisių chartijoje pripažįstamos pagrindinės teisės sudaro Sąjungos teisinės struktūros pagrindą, ir pagarba toms teisėms yra ES teisės aktų teisėtumo sąlyga, todėl su tomis teisėmis nesuderinamos priemonės nėra priimtinos ES;

- D. kadangi, remiantis ES sutarties 2 straipsniu, 3 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsniu, Sąjunga naudojasi galimybe veikti, kad apsaugotų savo konstitucinį pagrindą ir bendras vertybes, kuriomis ji grįsta;
- E. kadangi teisinės valstybės principas yra Europos liberalios demokratijos ramstis ir vienas iš pagrindinių Sąjungos projekto principų, kylantis iš visų valstybių narių bendrų konstitucinių tradicijų;
- F. kadangi visos valstybės narės, Sąjungos institucijos, įstaigos, organai, agentūros ir šalys kandidatės privalo laikytis šių principų ir vertybių, juos saugoti ir remti, taip pat jos turi lojalus bendradarbiavimo pareigą;
- G. kadangi, remiantis, be kita ko, ES Sutarties ir SESV protokolu Nr. 24 dėl Europos Sąjungos valstybių narių piliečių prieglobsčio, Tarybos pagrindų sprendimo 2002/584/TVR² 10 konstatuojamąja dalimi, EŽTT teismų praktika (2011 m. sausio 21 d. sprendimas *M.S.S. prieš Belgiją ir Graikiją*) ir Teisingumo Teismo praktika (2011 m. gruodžio 21 d. sprendimas *N.S. ir M.E.*³, 2016 m. balandžio 5 d. sprendimas *Aranyosi ir Căldăraru*⁴), valstybės narės, įskaitant nacionalinius teismus, privalo susilaikyti nuo ES teisės įgyvendinimo kitos valstybės narės atžvilgiu, jei yra aiškus pavojus, kad bus rimtai pažeisti arba šiurkščiai ir nuolat pažeidinėjami teisinės valstybės ir pagrindinių
- H. kadangi teisinės valstybės principų paisymas yra būtina pagrindinių teisių apsaugos sąlyga ir yra būtina visų Sutartyse bei tarptautinėje teisėje įtvirtintų teisių ir pareigų vykdymo sąlyga, taip pat išankstinė abipusio pripažinimo ir pasitikėjimo, esminių tokių politikos sričių, kaip vidaus rinka, augimo, užimtumo ir mokymo politika, kova su diskriminacija ir socialinės įtraukties strategijos, taip pat policijos ir teisingumo institucijų bendradarbiavimas, Šengeno erdvė, prieglobsčio ir migracijos politika, veiksmų sąlyga, todėl teisinės valstybės principo, demokratinio valdymo ir pagrindinių teisių nykimas kelia didelę grėsmę Sąjungos stabilumui, pinigų sąjungai, bendrai laisvės, saugumo ir teisingumo erdvei ir Sąjungos gerovei;
- I. kadangi tai, kaip teisinės valstybės principai taikomi valstybėse narėse itin svarbu užtikrinant valstybių narių ir jų teisinių sistemų abipusį pasitikėjimą, taigi itin svarbu sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę be vidaus sienų;
- J. kadangi Sąjunga pagrįsta pagrindinėmis vertybėmis ir principais ir kadangi pagrindinių vertybių ir principų apibrėžtis užtikrinant demokratijos klestėjimą ir pagrindinių teisių apsaugą yra gyvas ir nuolatinis procesas ir nors šie vertybės ir principai laikui bėgant gali keistis, juos reikia saugoti, jais turi būti remiamasi priimant politinius sprendimus nepriklausomai nuo politinės daugumos, jie turi atlaikyti laikinus pokyčius, taigi

¹ ECLI:EU:C:2014:2454.

² 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002 7 18, p. 1).

³ ECLI:EU:C:2011:865.

⁴ ECLI:EU:C:2016:198.

nepriklausomos, nešališkos teisminės institucijos, įpareigotos juos aiškinti, atlieka labai svarbų vaidmenį;

- K. kadangi Sąjungos piliečiai ir gyventojai ne visada pakankamai gerai žino savo, kaip Europos gyventojų, teises; kadangi jiems turėtų būti suteikta galimybė kartu formuoti pagrindines Sąjungos vertybes ir principus ir ypač juos įsisąmoninti;
- L. kadangi pagal ES sutarties 4 straipsnio 2 dalį Sąjunga gerbia valstybių narių lygybę prieš Sutartį ir kadangi pagarba kultūros įvairovei ir nacionalinėms tradicijoms valstybėse narėse ir tarp jų netrukdo užtikrinti vienodo aukšto lygmens demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių apsaugos visoje Sąjungoje; kadangi lygybės ir nediskriminavimo principas yra universalus principas, kuris išreiškia visų ES politikos ir veiklos krypčių bendrumą;
- M. kadangi teisinės valstybės principo ir veiksmingos bei nepriklausomos teisingumo sistemos užtikrinimas atlieka pagrindinį vaidmenį kuriant tinkamą politinę aplinką, kurioje būtų atgautas piliečių pasitikėjimas institucijomis, kartu kuriant investicijoms palankią aplinką, užtikrinant didesnę reglamentavimo nuspėjamumą ir tvarų augimą;
- N. kadangi Komisija nustatė, kad struktūrinių reformų Europos semestre – ekonominės politikos koordinavimo Sąjungos lygmeniu metiniame cikle – pagrindinis komponentas yra teisingumo sistemų valstybėse narėse veiksmingumo pagerinimas, kuris yra pagrindinis teisinės valstybės principo aspektas siekiant užtikrinti vienodą elgesį, bausti už piktnaudžiavimą valdžia ir užkirsti kelią neteisėtumui; kadangi nepriklausoma advokato profesija yra laisvos ir demokratinės visuomenės pagrindas;
- O. kadangi JT generalinis sekretorius savo aiškinamojoje pastaboje „JT požiūris į pagalbą kuriant teisinę valstybę“ rekomenduoja, kad teisinė valstybė apimtų plačiąją ir pilietinę visuomenę, kuri padeda stiprinti teisinę valstybę ir valstybės pareigūnų bei institucijų atskaitingumą;
- P. kadangi Europos Parlamento tyrimų tarnybos tyrime „Šaunaudos, kurios būtų patiriamos dėl organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos, jei nebūtų imamasi veiksmų ES mastu“ (angl. *The Cost of Non-Europe in the area of Organised crime and Corruption*) teigiama, kad į platesnę teisinės valstybės stebėjimo sistemą integravus dabartinius ES stebėjimo mechanizmus, pvz., bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą, teisingumo rezultatų suvestinę ir kovos su korupcija ataskaitas, kasmet būtų išvengiama 70 mlrd. EUR šaunaudų;
- Q. kadangi Sąjungos demokratinio ir teisinio valdymo teisiniai pagrindai ne tokie tvirti kaip ekonominio valdymo pagrindai, nes įpareigodama laikytis savo vertybių Sąjunga nėra tokia pat principinga ir griežta kaip užtikrindama, kad būtų tinkamai įgyvendintos jos ekonominės ir mokesčių taisyklės;
- R. kadangi, jei kuriai nors šaliai kandidatei nepavyksta laikytis reikalaujamų standartų, vertybių ir demokratijos principų, atidedamas priėmimas į Sąjungą, kol ji minėtų standartų ir vertybių visiškai laikysis, tačiau tų pačių standartų nesilaikymas valstybėje narėje ar Sąjungos institucijoje praktiškai neturi pasekmių;
- S. kadangi šalių kandidačių pareigos pagal Kopenhagos kriterijus valstybėms narėms prisijungus prie Sąjungos taikomos ir toliau pagal ES sutarties 2 straipsnį ir ES sutarties

4 straipsnyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą, ir kadangi ne tik naujosios, bet seniau įstojusios valstybės narės turėtų būti nuolat vertinamos, kad būtų patikrinta, ar jos savo teisės aktuose ir praktikoje ir toliau atitinka kriterijus ir laikosi bendrų vertybių, kuriomis pagrįsta Sąjunga;

- T. kadangi apie 8 proc. Sąjungos piliečių priklauso nacionalinėms mažumoms ir apie 10 proc. kalba regioninėmis arba mažumų kalbomis; kadangi nėra Sąjungos teisinės sistemos, pagal kurią būtų garantuojamos jų, kaip mažumų, teisės; kadangi labai svarbu sukurti veiksmingą mechanizmą, skirtą jų teisėms Sąjungoje stebėti; kadangi mažumų apsauga ir kovos su diskriminacija politika nėra tas pats; kadangi vienodas požiūris yra visų piliečių pagrindinė teisė, o ne privilegija;
- U. kadangi vidinės ir išorinės demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių politikos suderinamumas ir nuoseklumas yra labai svarbūs Sąjungos patikimumui;
- V. kadangi yra mažai priemonių, kuriomis naudojantis būtų galima užtikrinti Sąjungos institucijų priimtų teisėkūros ir vykdomųjų politinių sprendimų atitiktį Sąjungos pagrindiniams principams ir vertybėms;
- W. kadangi Teisingumo Teismas neseniai priėmė įvairių sprendimų, kuriais pripažįstami negaliojantys tam tikri Sąjungos teisės aktai, Komisijos sprendimai ar teisėkūros praktika, nes jais pažeidžiama Pagrindinių teisių chartija ar jie prieštarauja Sutarties principams, susijusiems su skaidrumu ir galimybe susipažinti su dokumentais, tačiau keliais atvejais Sąjungos institucijos visiškai nesilaikė sprendimų nuostatų ir dvasios;
- X. kadangi pagal ES sutarties 6 straipsnio 2 dalį prisijungimas prie EŽTK yra pareiga pagal Sutartį;
- Y. kadangi pliuralistinės demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms, teisinės valstybės, politinio ir teisinio bendradarbiavimo, socialinės sanglaudos ir kultūrinių mainų skatinimas ir apsauga sudaro Europos Tarybos ir Europos Sąjunga bendradarbiavimo pagrindą;
- Z. kadangi Taryba ir Komisija pripažino, kad reikia sukurti veiksmingesnius įpareigojančius mechanizmus, kuriais būtų užtikrinamas visapusiškas Sutarties principų ir vertybių taikymas, ir praktiškai tai įgyvendino parengdamos Tarybos dialogą teisinės valstybės klausimais ir Komisijos ES priemonės teisinei valstybei stiprinti;
- AA. kadangi Sąjunga turi įvairių priemonių ir procesų visapusiškam ir tinkamam Sutarties principų ir vertybių taikymui užtikrinti, tačiau Sąjungos institucijos neužtikrina greito ir veiksmingo atsako; kadangi turėtų būti užtikrinamas esamų priemonių vykdymas ir, prireikus, jos būtų vertinamos bei papildomos įgyvendinant teisinės valstybės mechanizmą tam, kad jos būtų pakankamos ir veiksmingos, o ne suprantamos kaip pasirenkamas ir nesąžiningas tam tikrų šalių puolimas dėl politinių priežasčių;
- AB. kadangi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bylų, kuriose remiamasi Chartija, skaičius nuo 43 (2011 m.) padidėjo iki 210 (2014 m.);
- AC. kadangi institucijoms ir valstybėms narėms vienodai užtikrinus demokratiją, teisinę valstybę ir pagrindines teises, bus gauta akivaizdžios naudos, pvz., bus mažiau brangių teismo bylų, Sąjungos piliečiams bus suteikta daugiau aiškumo ir aiškesnės jų teisės, o valstybės narės turės daugiau tikrumo įgyvendinimo klausimais;

- AD. kadangi kai kurių valstybių narių vyriausybės neigia, kad Sąjungos principų ir vertybių laikymasis yra Sutarties pareiga arba kad Sąjunga turi įgaliojimus užtikrinti laikymąsi;
- AE. kadangi susiklosčius padėčiai, kai kuri nors valstybė narė nebeužtikrina pagarbos demokratijai, teisinei valstybei ir pagrindinėms teisėms, arba teisinės valstybės principo pažeidimo atvejais Sąjunga ir valstybės narės turi pareigą apsaugoti Sutarčių vientisumą ir taikymą ir visų, jų jurisdikcijai priklausančių asmenų, teises;
- AF. kadangi pilietinė visuomenė atlieka svarbų vaidmenį kuriant ir stiprinant demokratiją, stebėseną, taip pat ribojant valstybės galią ir skatinant gerą valdymą, skaidrumą, veiksmingumą, atvirumą, reagavimą ir atskaitomybę;
- AG. kadangi negalima remtis subsidiarumo principu, siekiant atmesti bet kokio Sąjungos dalyvavimo, siekiant užtikrinti, kad valstybės narės laikytųsi Sutarties principų ir vertybių, galimybę;
- AH. kadangi Sąjungos veiksmai siekiant užtikrinti, kad valstybės narės ir institucijos laikytųsi vertybių, kuriomis grindžiama ES ir su kuriomis susijusios Europos gyventojų teisės, yra pagrindinė valstybių narystės ES sąlyga;
- AI. kadangi vykstantis Europos integracijos procesas ir pastarieji įvykiai kai kuriose valstybėse parodė, kad kelias teisinės valstybės principo ir pagrindinių vertybių nepaisymui tinkamai neužkertamas ir kad būtina peržiūrėti ir integruoti esamus mechanizmus ir sukurti veiksmingą mechanizmą, kuriuo būtų panaikinami išlikę trūkumai ir užtikrinamas Sutarties principų ir vertybių laikymasis ir rėmimas visoje Sąjungoje;
- AJ. kadangi naujas ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių paktas turėtų būti sukurtas ar pagrįstas įrodymais, objektyvus, be išorės įtakos, ypač politinės valdžios, nediskriminacinis ir visus vienodai vertinantis, atitinkantis reikalingumo, subsidiarumo ir proporcingumo principams, taikomas tiek valstybėms narėms, tiek Sąjungos institucijoms, taip pat grindžiamas palaipsniui taikomu požiūriu, įskaitant prevencines ir korekcines nuostatas;
- AK. kadangi ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių paktu turėtų būti siekiama sukurti vienodą ir nuoseklią sistemą, pagrįstą dabartinėmis priemonėmis ir mechanizmais ir juos integruojant, taip pat panaikinant visas likusias spragas;
- AL. kadangi ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių pakto sukūrimas neturėtų daryti poveikio tiesioginiam ES sutarties 7 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies taikymui;
1. rekomenduoja iki bus pakeista Sutartis sukurti visapusišką Sąjungos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmą, kuris apimtų visas reikiamas suinteresuotąsias šalis, todėl prašo Komisijos, remiantis SESV 295 straipsniu, iki 2016 m. pabaigos pateikti pasiūlymą dėl ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių pakto sudarymo sudarant tarpinstitucinį susitarimą, kuriuo nustatoma Sąjungos institucijų ir valstybių narių bendradarbiavimo pagal ES sutarties 7 straipsnį palengvinimo tvarka, integruojanti, suderinanti ir papildanti dabartinius mechanizmus, laikantis išsamių rekomendacijų, išdėstytų šio dokumento priede, ir numatant galimybę visoms Sąjungos institucijoms ir įstaigoms, išreiškusioms pageidavimą, prisijungti prie

ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių pakto;

2. rekomenduoja Komisijai užmegzti prasmingą dialogą su pilietine visuomene ir užtikrinti, kad pasiūlyme dėl tarpinstitucinio susitarimo būtų aiškiai atsižvelgta į jos indėlį ir vaidmenį;
3. ypač rekomenduoja į ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių pakto mechanizmus įtraukti prevencinius ir korekcinius elementus ir mechanizmus taikyti visoms valstybėms narėms ir trims pagrindinėms Sąjungos institucijoms atsižvelgiant į subsidiarumo, būtinumo ir proporcingumo principus;
4. mano, kad ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių pakto pagrindinis tikslas turėtų būti išvengti Sąjungos vertybių pažeidimų ir juos pašalinti, pagal tokį mechanizmą taip pat turėtų būti numatytos sankcijos, kurios veiktų kaip veiksmingos atgrasančios priemonės;
5. mano, kad FRA išvados ir nuomonės bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika yra deramas pagrindas ES sutarties 2 straipsniui ir Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių taikymo sričiai aiškinti;
6. primena, kad Komisija, kaip sutarčių sergėtoja, turi pareigą stebėti ir vertinti, ar tinkamai įgyvendinami Sąjungos teisės aktai ir laikomasi principų bei tikslų, kuriuos Sutartyse įtvirtino valstybės narės ir visos Sąjungos institucijos ir įstaigos; todėl rekomenduoja atsižvelgti į šią Komisijos užduotį vertinant jos atitiktį demokratijai, teisei valstybei ir pagrindinėms teisėms demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių politikos ciklo kontekste;
7. ragina Komisiją nuo 2018 m. sujungti savo atitinkamas metines temines ataskaitas, taip pat esamų stebėsenos mechanizmų ir periodinių vertinimo priemonių rezultatus, ir viską pateikti tą pačią dieną, taip papildant demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių politikos ciklą;
8. mano, jog svarbu skatinti nenutrūkstamą dialogą ir dirbti siekiant tvirtesnio Sąjungos ir jos valstybių narių konsensuso, kad būtų skatinama ir saugoma demokratija, teisinė valstybė ir pagrindinės teisės bei užtikrinama, jog bus skaidriai ir objektyviai laikomasi Sutartyse ir Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų vertybių; yra įsitikinęs, kad Sutartyse ir Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių ir vertybių klausimu negali būti jokių kompromisų;
9. pabrėžia, kad Parlamentas ir nacionaliniai parlamentai turėtų atlikti esminį vaidmenį vertinant pažangą ES sutarties 2 straipsnyje nurodytų bendrų Sąjungos vertybių srityje ir stebint, kaip šių vertybių laikomasi; atkreipia dėmesį į esminį Parlamento vaidmenį palaikant būtiną nenutrūkstamą bendrą Sąjungos konsensu pagrįstą diskusiją demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių klausimais atsižvelgiant į pokyčius mūsų visuomenėje; mano, kad šių vertybių ir principų įgyvendinimas taip pat turi būti grindžiamas veiksminga pagal Chartiją užtikrinamų pagrindinių teisių laikymosi stebėseną;
10. rekomenduoja į bet kokias tarpparlamentines diskusijas demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių klausimais įtraukti pilietinę visuomenę ir mano, kad į piliečių dalyvavimą ir pilietinės visuomenės galias turi būti atsižvelgta kaip į demokratijos

rodiklį;

11. siekiant vykdyti ES sutarties 6 straipsnyje nustatytą pareigą ragina Komisiją ne vėliau kaip 2017 m. birželio mėn. pateikti naują susitarimo dėl Sąjungos prisijungimo prie EŽTK projektą, kuriame būtų atsižvelgiama į Teisingumo teismo nuomonę Nr. 2/13; ragina Europos Tarybą leisti prie Europos socialinės chartijos jungtis tretiesiems asmenims, kad Komisiją galėtų inicijuoti Sąjungos prisijungimo prie šios chartijos derybas;
12. ragina Europos ombudsmeną atsižvelgiant į visuomenės nuomonę savo metinėje ataskaitoje pabrėžti ir įtvirtinti tam skirtame skyriuje atvejus, rekomendacijas ir sprendimus, susijusius su piliečių pagrindinėmis teisėmis, taip pat demokratijos ir teisinės valstybės principais; ragina Komisiją išanalizuoti šias rekomendacijas;
13. ragina Komisiją imtis priemonių, kad asmenims ir organizacijoms, besibylinėjantiems dėl demokratijos, teisinės valstybės principų ir pagrindinių teisių pažeidimų, kuriuos įvykdė Sąjungos institucijos, būtų sudaryta galimybė gauti teisinę pagalbą, kaip nustatyta Chartijos 47 straipsnyje, prireikus, papildant nacionalines sistemas ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laikinosios teisinės pagalbos įtariamiesiems arba kaltinamiesiems baudžiamajame procese ir ieškomiems asmenims vykdant Europos arešto orderio procedūras;
14. palankiai vertina Europos Sąjungos Teisingumo Teismo reformą, pagal kurią laipsniškai didinamas Teismo teisėjų skaičius siekiant įveikti darbo krūvį ir užtikrinti spartesnes procedūras;
15. rekomenduoja ekspertų grupei demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių klausimais, pasitelkiant pasiūlytą tarpinstitucinį susitarimą, taip pat atlikti teisės kreiptis į teismą Europos Sąjungos lygmeniu vertinimą, įskaitant tokius aspektus, kaip teismų ir teisėjų nepriklausomumas ir nešališkumas, nepriklausoma advokato profesija, teisinės padėties taisyklės, bylinėjimosi trukmė ir išlaidos, teisinės pagalbos sistemos pakankumas ir veiksmingumas, taip pat būtinų lėšų jai finansuoti buvimas, teismo sprendimų vykdymas, teisminės kontrolės taikymo sritis ir piliečių turimos teisių gynimo priemonės, taip pat galimybė pasinaudoti tarpvalstybinėmis kolektyvinėmis teisių gynimo priemonėmis; atsižvelgdamas į tai, mano, kad reikia atkreipti dėmesį į SESV 298 straipsnio 1 dalį ir į Europos piliečių teisę naudotis atvira, veiksminga ir nepriklausoma Europos administracija;
16. ragina Komisiją kartu su pilietine visuomene parengti ir vykdyti žinomumo didinimo kampaniją, per kurią pirmiausia būtų teikiama informacija apie teises į teises teisių gynimo priemones ir ginčų sprendimo būdus bylose, susijusiose su demokratijos, teisinės valstybės principų ir pagrindinių teisių pažeidimais, kuriuos padarė nacionalinės valdžios institucijos ar Sąjungos institucijos, siekiant sudaryti galimybę Sąjungos piliečiams ir gyventojams visiškai įsisąmoninti savo teises, nustatytas Sutartyse ir Pagrindinių teisių chartijoje, pvz.: saviraiškos laisvė, susirinkimų laisvė ir teisė balsuoti;
17. ragina įsteigti demokratijos fondą kaip dotacijų teikimo organizaciją, kuri remtų vietinius veikėjus, skatinančius demokratiją, teisinę valstybę ir pagrindines teises Sąjungoje;
18. pažymi, kad, jei Sąjunga į savo tarptautinius susitarimus ketina įtraukti reikalavimus

saugoti ir skatinti žmogaus teises, ji lygiai taip pat turi užtikrinti, kad institucijos ir visos valstybės narės laikytųsi teisinės valstybės principo ir gerbtų pagrindines teises;

19. be to, rekomenduoja į ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių pakto mechanizmus įtraukti reguliarią tarptautinių sutarčių, kurias ratifikuoja valstybės narės ir Sąjunga, suderinamumo su Sąjungos pirmine bei antrine teise, stebėseną;
20. taip pat mano, kad ateityje svarstant tolesnius Sutarties pakeitimus, reikėtų atkreipti dėmesį į:
 - Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnio ir Chartijos numatymą tapti teisėkūros priemonių, kurias reikia priimti laikantis įprastos teisėkūros procedūros teisės pagrindu;
 - galimybę nacionaliniams teismams pagal ES sutarties 2 straipsnį ir Chartiją kreiptis į Teisingumo Teismą su ieškiniais dėl valstybių narių veiksmų teisėtumo;
 - ES sutarties 7 straipsnio persvarstymą, kad s valstybės narėms būtų numatytos tinkamos ir taikytinos sankcijos, kartu nustatant teises (neskaitant balsavimo teisės Taryboje), kurios gali būti sustabdytos pažeidimą padariusioms valstybėms narėms, pavyzdžiui finansines sankcijas arba Sąjungos finansavimo sustabdymą;
 - galimybę numatyti leidimą trečdaliui Europos Parlamento narių kreiptis į Teisingumo Teismą priėmus Sąjungos teisės aktą ir prieš jį įgyvendinant;
 - galimybę fiziniams ir juridiniams asmenims kreiptis į Teisingumo Teismą dėl jam skirtų ir tiesiogiai su juo susijusių aktų, kuriais, jo teigimu, Sąjungos institucijos arba bet kuri valstybė narė pažeidžia Chartiją, iš dalies pakeičiant ES sutarties 258 ir 259 straipsnius;
 - Chartijos 51 straipsnio panaikinimą ir Chartijos pakeitimą Sąjungos teisių aktu;
 - vienbalsiškumo reikalavimo taikymo tose srityse, kurios susijusios su pagrindinių teisių laikymusi, jų apsauga ir skatinimu, pvz., lygybės ir nediskriminavimo atveju, persvarstymą;
21. konstatuoja, kad rekomendacijose laikomasi pagrindinių teisių ir subsidiarumo principo;
22. mano, kad bet kokie finansiniai padariniai, susiję su prašomais pateikti pasiūlymais dėl Sąjungos biudžeto, turi būti padengti panaudojant esamus biudžeto asignavimus; pabrėžia, kad priėmus ir įgyvendinus šiuos pasiūlymus ES, valstybės narės ir piliečiai galėtų išvengti daug sąnaudų ir sutaupyti laiko ir padidėtų jų pasitikėjimas valstybių narių ir Sąjungos sprendimais ir veiksmais, taip pat pagerėtų jų tarpusavio pripažinimas, o tai būtų naudinga ekonominiu ir socialiniu požiūriu;
23. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją ir pridėdamas išsamias rekomendacijas Komisijai ir Tarybai, bei valstybių narių parlamentams ir vyriausybėms, taip pat Regionų komitetui, kuris ją perduotų subnacionaliniams parlamentams ir taryboms.

Išsamios rekomendacijos dėl tarpinstitucinio susitarimo dėl demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių padėties valstybėse narėse ir ES institucijose stebėjimo ir tolesnių procedūrų tvarka projekto

TARPINSTITUCINIO SUSITARIMO PROJEKTAS

EUROPOS SAJUNGOS DEMOKRATIJOS, TEISINĖS VALSTYBĖS IR PAGRINDINIŲ TEISIŲ PAKTAS

Europos Parlamentas, Europos Sąjungos Taryba ir Europos Komisija,

atsižvelgdami į Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) preambulę, ypač į jos antrą, ketvirtą, penktą ir septintą konstatuojamąsias dalis,

atsižvelgdami ypač į ES sutarties 2 straipsnį, 3 straipsnio 1 dalį, 3 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą ir 6, 7 ir 11 straipsnius,

atsižvelgdami į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) straipsnius, susijusius su pagarba demokratijai, teisinei valstybei ir pagrindinėms teisėms, jų skatinimu ir apsauga Sąjungoje, įskaitant SESV 70, 258, 259, 260, 263 ir 265 straipsnius,

atsižvelgdami į ES sutarties 4 straipsnio 3 dalį ir 5 straipsnį, SESV 295 straipsnį ir prie ES sutarties ir SESV pridėtus Protokolus Nr. 1 dėl nacionalinių parlamentų vaidmens Europos Sąjungoje ir Nr. 2 dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo,

atsižvelgdami į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (toliau – Pagrindinių teisių chartija);

atsižvelgdami į Europos Tarybos socialinę chartiją, ypač į jos E straipsnį dėl nediskriminavimo,

atsižvelgdami į Kopenhagos kriterijus, taip pat į ES teisyną – *acquis*, kurio turi laikytis šalis kandidatė, pageidaujanti įstoti į ES – visų pirma į 23 ir 24 skyrius,

atsižvelgdami į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (EŽTK), Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) praktiką, Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos, Ministrų Komiteto, žmogaus teisių komisaro ir Venecijos komisijos konvencijas, rekomendacijas, rezoliucijas ir pranešimus,

atsižvelgdami į Venecijos komisijos 106-oje plenarinėje sesijoje 2016 m. kovo 18 d. priimtą Kontrolinį sąrašą dėl teisinės valstybės,

atsižvelgdami į 2007 m. gegužės 23 d. Europos Tarybos ir Europos Sąjungos susitarimo memorandumą,

atsižvelgdami į Europos Tarybos pagrindų konvenciją dėl tautinių mažumų teisių,

atsižvelgdami į Europos Tarybos Europos regioninių arba mažumų kalbų chartiją;

atsižvelgdami į Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją,

atsižvelgdami į JT sutartis dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos ir į JT sutartimis įsteigtų organų teisės praktiką,

atsižvelgdami į Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (FRA) leidinius, įskaitant pasiūlymą dėl Europos pagrindinių teisių informavimo sistemos (EFRIS), išdėstyta 2013 m. gruodžio 31 d. dokumente „Pagrindinės teisės ir Europos Sąjungos teisingumo ir vidaus reikalų ateitis“ (angl. *Fundamental rights in the future of the European Union's Justice and Home Affairs*),

atsižvelgdami į 2008 m. balandžio mėn. JT priimtą požiūrį į pagalbą kuriant teisinę valstybę,

atsižvelgdami į JT darnaus vystymosi tikslus, ypač į 16 tikslą,

atsižvelgdami į 2016 m. gegužės 18 d. COSAC pateiktą dvidešimt penktąją du kartus per metus teikiamą ataskaitą „Pokyčiai Europos Sąjungoje: su parlamentine priežiūra susijusios procedūros ir praktika“,

atsižvelgdami į 2013 m. kovo 6 d. Vokietijos, Danijos, Suomijos ir Nyderlandų užsienio reikalų ministrų laišką Komisijos pirmininkui,

atsižvelgdami į 2016 m. balandžio 8 d. FRA nuomonę dėl integruotosios objektyvių pagrindinių teisių rodiklių priemonės, kuria galima nustatyti atitiktį bendrosioms vertybėms, išvardytoms ES sutarties 2 straipsnyje, remiantis esamais informacijos šaltiniais, sukūrimo,

atsižvelgdami į Tarybai pirmininkavusios Italijos 2014 m. lapkričio 15 d. pranešimą „Teisinės valstybės principo laikymosi Europos Sąjungoje užtikrinimas“,

atsižvelgdami į Europos Sąjungos Tarybos ir valstybių narių susitikimo Taryboje 2014 m. gruodžio 16 d. išvadas dėl teisinės valstybės principo laikymosi užtikrinimo,

atsižvelgdami į 2014 m. gruodžio 19 d. dokumentą „Gairės dėl metodinių veiksmų, kurių turi būti imamasi siekiant Tarybos parengiamuosiuose organuose patikrinti suderinamumą su pagrindinėmis teisėmis“ (angl. *Guidelines on methodological steps to be taken to check fundamental rights compatibility at the Council preparatory bodies*),

atsižvelgdami į pirmąjį ir antrąjį dialogą teisinės valstybės klausimais Liuksemburgo ir Nyderlandų pirmininkavimo ES Tarybai metu 2015 m. lapkričio 17 d. ir 2016 m. gegužės 24 d.,

atsižvelgdami į Komisijos naudojamą stebėjimo mechanizmą ir periodinio vertinimo įrankius, įskaitant bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą (BTM), Teisingumo rezultatų suvestinę, kovos su korupcija ataskaitas ir Europos žiniasklaidos naujienų stebėjimo programėlę „Europe Media Monitor“,

atsižvelgdami į 2010 m. spalio 19 d. Komisijos komunikatą Europos „Veiksmingo Sąjungos pagrindinių teisių chartijos veiksmingo įgyvendinimo strategija“,

atsižvelgdami į 2011 m. gegužės 6 d. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Veiklos gairės, susijusios su tuo, kaip atsižvelgti į pagrindines teises Komisijos poveikio vertinimuose“,

atsižvelgdami į 2014 m. kovo 19 d. Komisijos komunikatą „Naujos ES priemonės teisei valstybei stiprinti“,

atsižvelgdami į Komisijos metinį kolokviumą pagrindinių teisių klausimais,

atsižvelgdami į 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstitucinį susitarimą dėl geresnės teisėkūros,

atsižvelgdami į 2014 m. vasario 27 d. Europos Parlamento rezoliuciją dėl pagrindinių teisių padėties Europos Sąjungoje (2012 m.)¹,

atsižvelgdami į 2015 m. rugsėjo 8 d. Europos Parlamento rezoliuciją dėl pagrindinių teisių padėties ES (2013–2014 m.)²,

- (1) kadangi reikia demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo, kuris būtų objektyvus, nešališkas, pagrįstas faktiniais duomenimis ir vienodai bei sąžiningai taikomas visoms valstybėms narėms ir Sąjungos institucijoms, taip pat apimtų ir prevencinį, ir korekcinį aspektus;
- (2) kadangi pirminis tokio mechanizmo tikslas būtų užkirsti kelią demokratijos, teisinės valstybės principų ir pagrindinių teisių pažeidimams ir jų nesilaikymui, kartu suteikiant reikiamas priemones, kad būtų galima praktiškai įgyvendinti prevencines ir korekcines ES sutarties 7 straipsnio nuostatas, taip pat kitas Sutartyse numatytas priemones;
- (3) kadangi reikėtų vengti be reikalo kurti naujas ar besidubliuojančias struktūras ir pirmenybę reikia teikti dabartinių priemonių integravimui ir įtraukimui;
- (4) kadangi demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių apibrėžčių, standartų ir gairių rengimas nėra vienkartinis, bet nuolatinis interaktyvus procesas, grindžiamas plačiomis viešosiomis diskusijomis ir konsultacijomis su visuomene, reguliaria peržiūra ir dalijimusi geriausia patirtimi;
- (5) kadangi veiksmingas gali būti tik toks mechanizmas, kuriam plačiai pritaria Sąjungos piliečiai ir kuris leidžia jiems aktyviai dalyvauti procese;
- (6) kadangi valstybėms narėms visų pirma tenka atsakomybė už bendrų standartų laikymąsi, tačiau, joms to nepadarius, Sąjunga privalo įsikišti, apsaugoti savo konstitucinį pagrindą ir užtikrinti, jog visiems Sąjungos piliečiams ir gyventojams visoje Sąjungos teritorijoje būtų garantuotos ES sutarties 2 straipsnyje ir Pagrindinių teisių chartijoje nustatytos vertybės;
- (7) kadangi svarbu, jog būtų glaudžiai dirbama kartu visais valdžios lygmenimis, remiantis suteikta kompetencija ir pareigomis, siekiant nustatyti galimas sistemines grėsmes teisei valstybei ankstyvuju etapu ir pagerinti teisinės valstybės apsaugą;
- (8) kadangi yra keletas priemonių, taikomų šiurkštaus Sąjungos vertybių pažeidimo grėsmės atveju, tačiau šioms priemonėms reikia parengti aiškius ir objektyvius kriterijus, kad jos būtų pakankamai griežtos ir atgrasomos siekiant užkirsti kelią teisei valstybės ir pagrindinių teisių pažeidimams; kadangi Sąjungoje nėra teisiškai privalomo mechanizmo norint reguliariai stebėti, ar valstybės narės ir Sąjungos institucijos laikosi Sąjungos vertybių ir pagrindinių teisių;
- (9) kadangi laikantis SESV 295 straipsnio, šiuo tarpinstituciniu susitarimu tik

¹ Priimti tekstai, P7_TA(2014)0173.

² Priimti tekstai, P8_TA(2015)0286.

palengvinamas Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos bendradarbiavimas, pagal ES sutarties 13 straipsnio 2 dalį šios institucijos veikia neviršydamos Sutartimis joms suteiktų įgaliojimų ir laikydamosi jose nustatytų procedūrų, sąlygų bei tikslų; kadangi tarpinstitucinis susitarimas nedaro poveikio Teisingumo Teismo prerogatyvoms savarankiškai aiškinti Sąjungos teisę,

SUSITARĖ:

1 straipsnis

Sąjungos pagrindinių vertybių ir pamatinių principų, t. y. demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių, laikomasi visoje Sąjungoje pagal Sąjungos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių paktą, kuriame nustatytos šių vertybių ir principų apibrėžtys, rengimas, stebėjimas ir taikymas ir kuris taikomas valstybėms narėms ir Sąjungos institucijoms;

2 straipsnis

ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių pakto dalys:

- metinė demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita, kurioje pateikiamos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos, prie kurių pridedamos FRA, Europos Tarybos ir kitų šios srities institucijų ataskaitos;
- metinės tarpparlamentinės diskusijos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių pakto ataskaitos pagrindu;
- galimos rizikos išvengimo ir pažeidimų ištaisymo tvarka, kaip numatyta Sutartyse, įskaitant prevencinių ar korekcinų ES sutarties 7 straipsnio nuostatų taikymo tvarką;
- Sąjungos institucijų demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių politikos ciklas.

3 straipsnis

Demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių paktas išplečiamas siekiant į vieną Sąjungos priemonę sujungti Komisijos teisinės valstybės sistemą ir Tarybos dialogą teisinės valstybės klausimais.

4 straipsnis

Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitą apie padėtį šiais klausimais valstybėse narėse rengia Komisija, konsultuodamasi su nepriklausomų ekspertų grupe, nurodyta 8 straipsnyje. Komisija Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitą perduoda Europos Parlamentui, Tarybai ir nacionaliniams parlamentams. Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita skelbiama viešai.

Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitą sudaro bendroji dalis ir konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos.

Jeigu Komisija laiku nepriima Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitos, įskaitant konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, atsakingas Europos

Parlamento komitetas gali oficialiai paraginti Komisiją paaiškinti, kodėl ši vėluoja, ir paraginti nedelsiant jas priimti, kad procesas nebūtų ilgiau vilkinamas.

5 straipsnis

Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita apima ir papildo dabartines priemones, įskaitant Teisingumo rezultatų suvestinę, Žiniasklaidos pliuralizmo observatoriją, kovos su korupcija ataskaitą ir tarpusavio vertinimo procedūras, grindžiamas SESV 70 straipsniu, ir pakeičia bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą Bulgarijai ir Rumunijai.

6 straipsnis

Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita rengiama naudojantis įvairiais šaltiniais ir esamomis valstybių narių veiklos vertinimo, ataskaitų teikimo ir stebėsenos priemonėmis, įskaitant:

- valstybių narių kompetentingų institucijų indėlį užtikrinant pagarbą demokratijai, teisei valstybei ir pagrindinėms teisėms;
- FRA, ypač jos EFRIS, priemones;
- kitas specializuotas Sąjungos agentūras, ypač Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūną (EDAPP), Europos lyčių lygybės institutą (EIGE), Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondą (Eurofound) ir Europos Sąjungos statistikos tarnybą (Eurostatas);
- ekspertus, akademinės visuomenės atstovus, pilietinės visuomenės organizacijas, pvz., teisėjų, teisininkų (advokatų) ir žurnalistų profesines ir sektorines asociacijas;
- tarptautinių organizacijų ir NVO parengtus esamus sąrašus ir gaires;
- Europos Tarybą, ypač Venecijos komisiją, Valstybių prieš korupciją grupę (GRECO), Europos Tarybos vietos ir regionų valdžios institucijų kongresą ir Europos veiksmingo teisingumo komisiją (CEPEJ);
- tarptautines organizacijas, pvz., Jungtines Tautas, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizaciją (ESBO) ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizaciją (EBPO);
- Teisingumo Teismo, Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) ir kitų tarptautinių teismų, tribunolų ir pagal sutartis įsteigtų organų praktiką;
- visas Europos Parlamento rezoliucijas arba kitą tinkamą indėlį, įskaitant jo metinį pranešimą dėl pagrindinių teisių padėties Europos Sąjungoje;
- Sąjungos institucijų indėlį.

Visi šiame straipsnyje nurodyti šaltiniai, taip pat Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita, kurią rengia demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ekspertų grupė, įskaitant konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, skelbiami viešai Komisijos interneto svetainėje.

7 straipsnis

Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita pateikiama suderintu formatu, prie jos pridodant konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, ir ją rengiant ypač atsižvelgiama į šiuos aspektus:

- valdžių padalijimą,
- valstybės nešališkumą,
- galimybę po rinkimų atšaukti politinius sprendimus,
- institucinę stabdžių ir atsvarų sistemą, kuri užtikrina, kad nebūtų kvestionuojamas nešališkos valstybės principas,
- valstybės ir institucijų pastovumą, remiantis konstitucijos nekintamumu,
- žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą,
- žodžio laisvę ir susirinkimų laisvę,
- pilietinės erdvės skatinimą ir veiksmingų pilietinio dialogo mechanizmų rėmimą,
- teisę į aktyvų ir pasyvų piliečių demokratinį dalyvavimą rinkimuose ir dalyvaujamąją demokratiją,
- sąžiningumą ir korupcijos nebuvimą,
- skaidrumą ir atskaitomybę,
- teisėtumą,
- teisinį tikrumą,
- piktnaudžiavimo įgaliojimais ar netinkamo naudojimosi jais prevenciją,
- lygybę prieš įstatymą ir nediskriminavimą,
- teisę kreiptis į teismus: nepriklausomumą ir nešališkumą, teisingą bylos nagrinėjimą, konstitucinį teisingumą (kai taikoma), nepriklausomą advokato profesiją,
- teisinės valstybės principo laikymosi ypatingas problemas: korupciją, interesų konfliktą, asmens duomenų rinkimą ir stebėjimą,
- Chartijos I–IV antraštines dalis,
- EŽTK ir susijusius protokolus.

8 straipsnis

Demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių laikymosi valstybėse narėse padėti vertina ir konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų projektus rengia reprezentacinė nepriklausomų ekspertų grupė (toliau – DTVPT ekspertų grupė), remdamasi kiekybiniu ir

kokybiniu turimų duomenų ir informacijos vertinimu.

8.1. DTVPT ekspertų grupę sudaro šie nariai:

- po vieną kiekvienos valstybės narės nacionalinio parlamento paskirtą nepriklausomą ekspertą, kuris turi reikiamą kvalifikaciją eiti konstitucinio teismo teisėjo arba aukščiausiojo teismo teisėjo pareigas ir šiuo metu neina šių pareigų;
- dešimt Europos Parlamento paskirtų ekspertų, kurių du trečdalius sudaro ekspertai iš ekspertų sąrašo, į kurį kandidatus siūlė:
 - i) Visos Europos akademijos (ALLEA) federacija;
 - ii) Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklas (ENNHRI);
 - iii) Europos Taryba, įskaitant Venecijos komisiją, GRECO ir Europos Tarybos žmogaus teisių komisarą;
 - iv) CEPEJ ir Europos Sąjungos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba (angl. CCBE);
 - v) JT, ESBO ir EBPO.

8.2. DTVPT ekspertų grupė renka pirmininką iš savo narių.

8.3. Siekiant sudaryti geresnes sąlygas rengti Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitos ir konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų projektus, Komisija DTVPT ekspertų grupei suteikia sekretoriatą ir taip jai sudaro sąlygas tinkamai veikti, ypač renkant duomenis ir informacijos šaltinius, kuriuos reikės peržiūrėti ir įvertinti, taip pat teikiant administracinę paramą rengimo proceso metu.

9 straipsnis

DTVPT ekspertų grupė įvertina kiekvieną valstybę narę 7 straipsnyje išdėstytais aspektais ir nustato galimus pavojus ir pažeidimus. Siekiant užtikrinti DTVPT ekspertų grupės nepriklausomumą ir Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitų objektyvumą, kiekvienas grupės narys tą įvertinimą atlieka anonimiškai ir nepriklausomai. Tačiau DTVPT ekspertų grupės nariai gali konsultuotis tarpusavyje, kad galėtų aptarti metodus ir susitartus standartus.

DTVPT ekspertų grupė kasmet persvarsto įvertinimo metodiką ir, jei reikia, toliau ją tobulina, tikslina, papildo ir iš dalies keičia bendru Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos sutarimu, pasikonsultavusi su nacionaliniais parlamentais, ekspertais ir pilietine visuomene.

10 straipsnis

Komisijai priėmus Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitą prasideda tarpparlamentinės diskusijos ir diskusijos Taryboje, kuriose siekiama išnagrinėti Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitos rezultatus ir konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, imantis šių veiksmų:

- Europos Parlamentas surengia tarpparlamentines diskusijas Europos demokratijos,

teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitos pagrindu ir priima rezoliuciją. Ta diskusija turėtų būti rengiama taip, kad būtų apibrėžti kriterijai ir pasiekti tikslai bei numatytos priemonės kasmetiniams pokyčiams įvertinti vadovaujantis esamu Sąjungos konsensu demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių klausimu. Reikiamos procedūros taip pat turėtų būti pagreitintos, siekiant parengti tokias priemones, kurias taikant ne tik būtų galima iš karto veiksmingai stebėti metinius pokyčius, bet ir būtų užtikrintas visų susijusių šalių prisiimtų įsipareigojimų vykdymas;

- metinė diskusija demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių klausimais – tai būtų dalis daugiamečio struktūrinio Europos Parlamento, Tarybos, Komisijos ir nacionalinių parlamentų dialogo, kuriame taip pat dalyvautų pilietinės visuomenės, FRA ir Europos Tarybos atstovai;
- Taryba, vykdydama metinį dialogą teisinės valstybės klausimais ir remdamasi demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita, rengia metines diskusijas ir priima Tarybos išvadas, ragindama nacionalinius parlamentus reaguoti į demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitas, pasiūlymus ar reformas;
- Komisija, remdamasi demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita, gali nuspręsti pradėti pažeidimo procedūrą dėl sistemingo pažeidimo pagal ES sutarties 2 straipsnį ir SESV 258 straipsnį, sujungdama keletą pažeidimų nagrinėjimo bylų;
- Komisija, vadovaudamasi demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu ir Taryba, gali nuspręsti pateikti pasiūlymą įvertinti, kaip valstybės narės įgyvendina Sąjungos politiką laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje pagal SESV 70 straipsnį.

10.1. Nebus imtasi jokių tolesnių veiksmų dėl demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitos, jei valstybė narė atitinka visus 7 straipsnyje išdėstytus aspektus.

10.2. Jei valstybė narė nesilaiko vieno ar daugiau 7 straipsnyje išdėstytų aspektų, Komisija, remdamasi demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita, nedelsdama pradeda dialogą su ta valstybe nare, atsižvelgdama į konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas.

10.2.1. Jei konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose ekspertų grupė nurodo, kad valstybėje narėje yra iškilęs aiškus šiuurkštaus ES sutarties 2 straipsnyje nurodytų vertybių pažeidimo pavojus ir kad yra pakankamai priežasčių pasinaudoti ES sutarties 7 straipsnio 1 dalimi, Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija nedelsdami aptaria klausimą ir priima pagrįstą sprendimą, kurį viešai paskelbia.

10.3. Jei, remdamasi Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaita, konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose ekspertų grupė nurodo, kad valstybėje narėje yra nuolatinis ir šiuurkštus ES sutarties 2 straipsnyje nurodytų vertybių pažeidimas, t. y., kad per pastaruosius dvejus metus jis pasunkėjo arba nepalengvėjo, ir kad yra pakankamai priežasčių pasinaudoti ES sutarties 7 straipsnio 2 dalimi, Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija aptaria klausimą ir kiekviena institucija priima pagrįstą sprendimą, kurį viešai paskelbia.

11 straipsnis

Pagrindinės teisės įtraukiamos į visų pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų

poveikio vertinimą, kurį atlieka Komisija, atsižvelgdama į Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros 25 straipsnį.

8 straipsnyje nurodyta DTVPT ekspertų grupė vertina, ar Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija laikosi demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių.

12 straipsnis

Siekiant pagerinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą poveikio vertinimo klausimais ir kurti pagrindinių teisių ir teisinės valstybės principų laikymosi kultūrą įsteigiama Tarpinstitucinė poveikio vertinimo darbo grupė (toliau – Darbo grupė). Darbo grupė, siekdama geriau numatyti teisės aktų įgyvendinimo sunkumus valstybėse narėse, taip pat padėti išvengti skirtingų interpretacijų ir aiškinimo skirtingose Sąjungos institucijose dėl pagrindinių teisių ir teisinės valstybės principo poveikio Sąjungos teisės aktams, ankstyvuju etapu konsultuojasi su nacionaliniais ekspertais. Darbo grupė, siekdama užtikrinti, kad laikomasi demokratijos, teisinės valstybės principų ir pagrindinių teisių, ir skatinti šiuos principus bei teises, vadovaujasi Metodikos gairėmis, skirtomis suderinamumui su pagrindinėmis teisėmis Tarybos parengiamuosiuose organuose patikrinti (angl. *Guidelines on methodological steps to be taken to check fundamental rights compatibility at the Council preparatory bodies*), Komisijos Veiksmingo Pagrindinių teisių chartijos įgyvendinimo Europos Sąjungoje strategija, praktinėmis gairėmis dėl atsižvelgimo į pagrindines teises Komisijos poveikio vertinimuose, Geresnio reglamentavimo priemonių rinkinio priemone Nr. 24 ir Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklių 38 straipsniu.

13 straipsnis

Šios su teisinės valstybės principo ir pagrindinių teisių įgyvendinimo užtikrinimu ir jų laikymusi Sąjungos institucijose susijusios metinės Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos ataskaitos įtraukiamos į metinį Europos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių ataskaitos demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių politikos ciklą:

- Chartijos taikymo metinė ataskaita;
- ES teisės taikymo metinė ataskaita;
- Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001¹ taikymo metinė ataskaita.

14 straipsnis

Šis susitarimas įsigalioja

Priimta ...

Europos Komisijos vardu

¹ 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001 5 31, p. 43).

Pirmininkas

Europos Sąjungos Tarybos vardu

Pirmininkas

Europos Komisijos vardu

Pirmininkas